

Tone Stojko (roj. 1947)

»Fotografija me je očarala. Tu se počutim svobodnega in kaj je lepšega kot če lahko rečeš, da je cel svet tvoj studio in vsi ljudje na njem tvoji modeli.« (Tone Stojko)

Tone Stojko je predvsem fotograf, ki pa se desetletja ukvarja z različnimi področji. Več kot dve desetletji in pol je delal kot fotograf pri reviji Mladina. Znan in priznan je postal tudi s svojimi gledališkimi fotografijami in z bogatim arhivom videoposnetkov in uprizoritev na profesionalnih trakovih. V okviru umetniške fotografije se od začetka sedemdesetih leti posveča predvsem upodabljanju ženskega akta.

Tone Stojko je bil rojen leta 1947 v Slovenskih goricah. Prvih 10 let je z bratom preživel pri stari mami, kjer je obiskoval osnovno šolo v Humu pri Ormožu. Z družino ni imel stika. Leta 1957 se je z bratom preselil k mami v Maribor; oče je že pred tem odšel v emigracijo. Živeli so na Lentu, kjer je prosti čas preživljal s pesnikom Andrejem Bervarjem. Oba sta v svojih mladostnih letih pisala protestno socialno poezijo, za katero sta snov jemala iz bivalnega okolja. Osnovno šolo je zaključil z odliko in se leta 1962 vpisal na Tehniško srednjo šolo v Mariboru, na oddelek za šibki tok, današnjo elektrotehniko. Bil je odličen dijak, ki ga je bolj kot tehnika zanima slovenščina. V tem času se je poskusil kot pesnik in imel s prijatelji na radiu Maribor mladinsko oddajo in oddajo o rocku. Leta 1964 je podpisal pogodbo o štipendiranju z Radiotelevizijo Ljubljana. Po srednji šoli se je vpisal na novinarstvo v Ljubljani in pričel delati na Radioteleviziji Ljubljana. Največji vtis je nanj naredilo snemanje dram.

Leta 1968, ko je vsa Evropa tlela v študentskih protestih, je snemal študentsko pomlad v Ljubljani. Od tedaj pa vse do danes je zabeležil večino protestov in demonstracij v domovini, nekatere pa tudi izven nje. V tem času je pričel kot fotograf sodelovati s študentskim časopisom Tribuna. Kot član fotogrupe ŠOLT je imel na razstavi *Mladina fotografira* v Celju prvo razstavljeno fotografijo. Leta 1969 je prvič fotografiral gledališče, kjer ga je fascinirala svoboda igre in giba. Gledališču je ostal zvest zadnji dve desetletji preteklega stoletja. Istega leta je dokončal svoj roman *Zadnja molitev*, ki ga je tik pred oddajo v tisk spremenil v novelo. Knjiga novel je izšla leta 1971 in urednik Ivan Potrč je tedaj zapisal, da je to »knjiga mladega in talentiranega pisatelja Toneta Stojka«. Leta 1973 v takratnem Jakopičevem paviljonu posnel serijo abstraktnih fotografij *Telo v igri*, za katero je dobil nagrado Zlata ptica. Naslednje leto ima v Ljubljani tudi prvo samostojno razstavo z naslovom *Zgodba o nekem življenju*.

Leta 1982 je začel sistematično fotografirati uprizoritve gledališč Glej, Drama SNG Ljubljana, SMG Ljubljana in MGL. Za razstavo gledaliških fotografij je leta 1984 prejel nagrado Prešernovega sklada. Z nagrado si je kupil prvo videokamero in pričel sistematično snemati uprizoritve slovenskih gledališč. Strast do gledališča ga je naredila za ključnega fotografa te umetniške zvrsti pri nas.

Maja 1988 je skrivaj posnel aretacijo Janeza Janše, ki je verjetno v Sloveniji ena izmed najpogosteje objavljenih fotografij od leta 1988 do danes. Po juliju 1991, ko se je končala desetdnevna vojna v Sloveniji, ki jo je preživel na bojiščih kot reporter Mladine, se je odločil, da se bo prenehal ukvarjati z reportažno fotografijo. Leta 1992 je izdal knjigo fotografij Slovenska pomlad, za katero je leta 1993 dobil Župančičevo nagrado.

Vedno bolj pa se je posvečal dokumentiranju gledališča. Leta 1991 je skupaj s sinom Simonom ustanovil Prodok, d. o. o., in čez šest let še gledališki dokumentacijski center Prodok teater TV. Center danes razpolaga z več kot 300.000 fotografskimi posnetki

slovenskih gledaliških uprizoritev in 1221 profesionalnimi videoposnetki gledaliških in plesnih predstav v celoti.

Tone Stojko se leta 1991 ni povsem poslovil od reportažne fotografije, saj je, kot je zapisal Vlado Miheljak v katalogu ob razstavi Naša jeza je brezmejna, še vedno na preži in, kot že pol stoletja, beleži v čas ujete trenutke aktualnih protestov in demonstracij.

Vir:

Tone Stojko. Dogodki včerajšnjega popoldneva. Ljubljana, Prodok, 2002.

Tone Stojko (?). Naša jeza je brezmejna. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije, 2020.

<https://4d.rtv slo.si/arhiv/nasi-umetniki-pred-mikrofonom/174503792>